

בס"ד, יום ראשון ד' אייר תשע"א

שם: _____

זמן: _____

מבחן שבועי מסכת חולין י - מז (112)

א. (1) השוחט בסכין ולאחר זמן נמצא שהסכין פגומה, מה דינה של הבהמה (פרט), ומדוע? וכיצד קיימא לך, ומדוע? (2) הטובל, ולאחר זמן מצא חציצה על שערותיו או על גופו, מה דינו, ומדוע? וכיצד הדין היכא דלאחר זמן נמצא המקוה חסר, ומדוע? והאם אפשר ללמוד מדינים אלו גם לענין השוחט ולאחר זמן נמצאת הסכין פגומה, ומדוע?

ב. (1) השוחט מספר בהמות, ולאחר שחיטת האחרונה נמצאת הסכין פגומה, מה דינם של אלו הבהמות, ומדוע? (2) מאי טעמא הצריך רב כהנא בדיקה לסכין בין בהמה לבהמה, ומי הוא הבודק, ומדוע? (3) באר את ההוכחה לגמ' מבית המנוגע דאזלינן בתר חזקה? והאם אפשר להוכיח מהתם אף בגוונא דאיכא ריעותא נגד החזקה, ומדוע? והאם ההוכחה מבית המנוגע מוסכמת אליבא דכולי עלמא, ומדוע?

ג. (1) על איזה דין רוב הוקשה לגמ' מנלך דאזלינן בתריה, ומדוע דווקא עליו? ואמאי לא ילפו לה מהא דאזלינן בתר חזקה? (2) כיצד סברה להוכיח דאזלינן בתר רובא מפסח מעולה מאליה ומפרה אדומה, והאם הוא מוכח ומדוע? והאם אפשר להוכיח מהקרבת קרבנות בשבת, ומדוע? (3) לענין מה פרה אדומה נקראת "חטאת", והאם כולי עלמא מודו לה?

ד. 1) כיצד סברה הגמ' להוכיח דאזלינן בתר רובא מהא דהורגין את הרוצח, והאם הוא מוכח, ומדוע? והאם יש אופן נוסף להוכיח הכי מדין הריגת הרוצח, ומדוע? 2) למסקנת הסוגיא, האם יש להוכיח מאיזה מקור דאזלינן בתר רובא, ומדוע? 3) מה דעתו של ר' מאיר בענין רוב?

ה. 1) הרואה אחד דשחט סימן אחד כדין, האם יכול לאכול משחיטתו אפילו דלא ראה כיצד שחט הסימן השני, ומדוע? 2) האומר לשלוחו צא שחוט או צא תרום, ומצאן בעל הבית ששחוטים או תרומים, מה דינם ומדוע? 3) המוצא בהמה שחטה בשוק, בבית או באשפה, מה דינה, ומדוע?

ו. 1) האם חרש שוטה וקטן שאחרים עומדין על גביהן יש להחשיבם כעושים עם כוונה (פרט), ולמאי נפקא מינה? 2) הזורק סכין על הכותל ונשחטה בהמה מאיליה, מה דינה? והאם יש להוכיח דין זה ממתניתין? 3) עולה שעמדה בצפון, ובא קטן ושחטה לשמה, מה דינה של עולה זו, ומדוע? וכיצד הדין היכא דהקטן גופיה הביאה לצפון?

ז. 1) המחשב על אגוז לעשותו כלי, מה דינו לענין טומאה, וכיצד הדין היכא דקטן חישוב? 2) המעלה פירות לגג וירד עליהם טל, מה דינם לענין הכשר (פרט)? וכיצד הדין בקטן, ומדוע? 3) "מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול", במאי איירי הכי? ומהיכן וכיצד ילפינן לדינו?

ח. (1) עובר כוכבים ששחט בהמה מה דינה של הבהמה, ומדוע? וכיצד הדין במין, ומדוע? והאם יש נפקא מינה בין מין ישראל למין גוי, ומדוע? (2) באר את דברי רב נחמן "אין מינים באומות עובדי כוכבים!" ומנין לו דין זה? (3) מה דינה של תקרובת עבודת כוכבים בהנאה ובטמאה, ומדוע? (4) האם שרי לשחוט בלילה או לשחוט על הגג או על הים, ומדוע?

ט. (1) השוחט בשבת, האם יש לפסול את שחיטתו מטעם שחיטת מומר, ומדוע? (2) האם מותר לחתוך דלועין לפני בהמה בשבת, ומדוע? והאם בגוונא דלא היו תלושין מערב שבת הדין שונה, ומדוע? ומה הדין לחתוך נבילה שהתנבלה בשבת לפני הכלבים, ומדוע? (3) למה עומדת בהמה בחייה, ומנין? ולמאי נפקא מינה?

י. (1) הלוקח יין מבין הכותים ואין לו כלים להפריש לתוכן התרומות והמעשרות, כיצד עליו לנהוג, ומדוע? (2) האם מותר לטלטל שברי כלים בשבת, ומדוע? והאם יש ללמוד מהתם אף לענין בהמה שנשחטה בשבת, ומדוע? (3) אוכלין שזבו מהן משקים בשבת, מה דינם של אלו המשקין, ומדוע? והאם אפשר ללמוד מהתם אף לענין בהמה שנשחטה בשבת, ומדוע?

יא. (1) המבשל בשבת בשוגג או במזיד, האם התבשיל שרי באכילה, ומדוע? וכיצד הסיק רב בהאי דינא? (2) השוחט בשבת בשוגג או במזיד, האם הבהמה מותרת באכילה, ומדוע? והאם בגוונא דשחט הבהמה בהיתר הדין שונה, ומדוע? והאם יש לאסור את האכילה בשבת משום איסור דם, ומדוע? (3) כמאן אזלא מתניתין דהשוחט בשבת וביום הכיפורים? ומה ההכרח לבאר דאזלא דווקא כוותיה?

יב. 1) המבשל בשבת לחולה האם מותר לבריא לאכול מזה התבשיל (פרט), ומדוע? 2) מה הוא מגל יד, ומה הוא מגל קציר, והאם אפשר לשחוט בהם (לתנא דמתניתין), ומדוע? והאם דין זה הוא רק לכתחילה או גם בדיעבד, ומדוע? 3) האם מותר לשחוט בצור או בקנה לכתחילה ובדיעבד (פרט), ומדוע?

יג. 1) השוחט במוכני, האם שחיטתו כשירה (פרט), ומדוע? 2) הכופת אדם ומניחו במים או במקום שסוף מים לבוא, האם יש לחייבו משום רוצח, ומדוע? וכיצד הדין היבא דהוא גרם למים שיבואו עליו? 3) אילן שנטעו בקרקע או בית שבנאו על הקרקע, האם משכחת בהו עבודה זרה, ומדוע? 4) באלו מים אמרה תורה דמכשירים הם לקבלת טומאה? ומה הוקשה לגמ' במתניתין דהכופה קערה על הכותל, וכיצד ביארו להאי מתניתין? ואיזה אופן נוסף העלו התוס' לבאר בהאי מתניתין, ואמאי לא ביארו הכי?

יד. 1) אליבא דמאן הסתפק רבא לספיקו גבי תלוש ולבסוף חיבור לענין שחיטה? ומה הביאו להסתפק בספק זה? ובאיזה אופן כולי עלמא מודו דחשיב כתלוש, ומדוע? 2) האם כדי לשחוט בעינין דווקא שהסכין תהיה מעל הבהמה, או דכשר אף באופן שהסכין מלמטה והעביר הבהמה על הסכין, ומדוע? והאם באופן שיודע בוודאי שלא היה שום פסול בשחיטה הדין שונה, ומדוע? 3) אלו דברים אין עושין עם קרומית של קנה, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן חולין י טז

א. (1) אם לא בדק מעיקרא את הסכין, וודאי הבהמה נבילה דהא לא ידוע כלל שנשחטה. ואם בדקו את הסכין, דעת רב הונא דכיון דהשתא נמצא שהסכין פגום, אזלינן בתר חוקת הבהמה שהיתה אסורה, ואמרינן דשמא בעור נפגמה, דרק היכא דהוברר להדיא שנשחטה כדין יצאה מחוקה זו. ודעת רב חסדא למסקנת הגמ', דלעולם אזלינן לקולא ויש לתלות שנעשה על ידי המפרקת ולא על ידי העור. והתוס' כתבו, דלדא אחד בגמ' בעמוד ב', צריך לומר דמסתברא טפי דנפגם במפרקת משום דמעיקרא נזהר דלא יפגם בעצם. ואנן פסקינן כרב חסדא רק היכא דשיבר בה עצמות לאחר השחיטה, דמתסברא טפי דבעצם נפגם ואין ספק עור מוציא מידי וודאי עצם דפגים.

(2) בגוונא דנמצאת החציצה על שערו, אם טבל מיד סמוך לחפיפה, יש לטהרו דהא קמן דבשעת הטבילה לא היה עליו החציצה. אבל היכא דאין חפיפה [כגון בגוף, או לענין טהרות דלא החמירו, או בכהנים דלא בעו חפיפה מרוב שטובלים תדיר], יש לחוש שמא היתה עליו בשעת הטבילה ואינו טהור. ומסקינן דליכא להוכיח מינה לענין שוחט בסכין ונמצאת פגומה, משום דשאני חציצה דהגברא איתרעאי, אבל בסכין הא הבהמה לא איתרעאי. וביאררו התוס' דהיינו משום דמסתברא טפי דהסכין נפגמה בעצמות דשיבר אחר השחיטה, או במפרקת אליבא דרב חסדא גופיה, אי נמי איכא ספק ספיקא]. והיכא דנמצא המקוה חסר, נמי אמרינן דכל הטהרות שנעשו על גביו טמאות. וכתבו התוס' דהתם איכא סברא דחסר ואתאי, אי נמי, דווקא בבהמה אזלינן לקולא אליבא דרב חסדא משום דעצם וודאי פגים, או משום ספק ספיקא.

ב. (1) אליבא דרב הונא פשיטא דכולם טריפות, דהא איכא למימר דבעור דראשונה נפגמה. ואליבא דרב חסדא איכא תרי לישני בגמ' האם הראשונה כשירה והשאר טריפות, משום דאמרינן דבמפרקת דראשונה נפגמה דיש לתלות בה טפי מלתלות בעור. או דאף האחרונה כשרה, דכי היכי דתלינן במפרקת הוא הדין דיש לתלות במפרקת האחרונה דאזילנן לקולא. והתוס' בעמוד א' כתבו, דמסתברא טפי דבה נפגמה משום דעד שחיטת האחרונה הרי נזהר שלא תיפגם.

(2) אי נימא דסבר רב חסדא, יש לומר דהוא כדי להכשיר האחרונות, אבל כיון דקיימא לן כרב הונא, יש לומר דהוא אף כדי להכשיר הראשונה, דהא אם נמצא פגומה הרי תלינן דבעור נפגמה. ומסקינן דאף אי נימא דהוא כדי להכשיר האחרות והוי כבדיקה קודם שחיטה המצרכת חכם, הני מילי משום כבודו, אבל בין בהמה לבהמה סגי בכל אחד שיבדוק דהא עד אחד נאמן באיסורים.

(3) כיון דאמרה תורה דהכהן צריך לצאת מן הבית ולהסגירו, הא יש לחוש שמא הנגע התמעט מכפי שהיה. וליכא למימר דרואה את הנגע עד שמסגירו, דאף מאחורי הדלת היה יכול לפתוח כוונתו וכדו', דהא שנינו דאף אם הכהן הלך לביתו והסגירו הבית מוסגר. וכתבו התוס' דליכא למימר דמשום ספק טומאה ברשות היחיד הוא טמא, דהא איירי אף בגוונא דאיכא גברי טובא דהוי כרשות הרבים, וכן אין לומר דהוי דווקא לחומרא, דהא מדאורייתא אין לחלק, וכן הא איירי נמי לקולא כגון לשרוף קדשים ולהביא קרבן לעזרה. וכתבו התוס' דאף היכא דאיכא ריעותא יש ללמוד מהתם, דהרי התורה לא חילקה ואף היכא דלבסוף נמצא חסר לא אמרינן דכבר נחסר מעיקרא. ורב אחא בר יעקב פליג אראיה זו, משום דסבירא ליה דשפיר יכול לדעת על ידי גברא שרואים שלא נחסר הנגע ואומרים לו בשעת הסגור.

ג. (1) הגמ' הקשתה על רובא דליתא קמן, דאי ברובא דאיתא קמן הא כתיב להדיא אחרי רבים להטות. וכתבו התוס', דאף דרובא עדיף מחוקה, מכל מקום מקשינן מנלן דאזלינן בתר רוב ולא ילפינן לה מחוקה, משום דאיתא נמי כרב אחא בר יעקב דלית לה מקרא דאזלינן בתר חוקה. אי נמי, הא דרוב עדיף מחוקה מקרא יליף לה, וכל דלא אשכחן קרא לרוב, ליכא למילף לה מחוקה.

(2) סברו להוכיח מפסח דהא אינו יכול לבדוק קרום של מוח מחמת האיסור דעצם לא תשברו בו. ודחו, דהא יכול לפוקעה על ידי גחלים. ומעולה נמי אפילו דנאמר בה ולא נתחיה לנתחים אין להוכיח, דהא יכול לנתחה לנתחים וישייר קצת מחובר דבאופן זה אינו עובר על ולא נתחיה לנתחים. וכן הוא הדין מאליה אפילו שנאמר בה תמימה אין להוכיח, דעל ידי דמשייר קצת מחובר סגי. אבל מפרה אדומה שפיר יש להוכיח, דהא נאמר בה ושחט ושרף דבעינן לשורפה שלימה, ואף דהיא בת שתי שנים ויש לה חוקה שאינה טריפה, מכל מקום הוי חוקה שלא נתבררה בשעתה ולא אזלינן בתרה אי לאו משום דאזלינן בתר רובא. וכתבו התוס' דמהקרב קרבנות בשבת אין להוכיח, דהא יש לומר דמספק קרבן נמי אמרה תורה דדוחה שבת.

(3) נאמר הוא לענין איסור הנאה, ולענין שלא תהיה טריפה, וכן לענין שמום פוסל בה ויוצא דופן פסול בה אליבא דרבנן. ועוד כתבו התוס' דיתכן דאף ר' שמעון מודה דלענין פסולים בגופה של פרה שפיר ילפינן מחטאת. וכן לענין דיש בה מעילה.

ד. (1) מסקנת הגמ' דשפיר יש להוכיח מהא דהורגין את הרוצח דאזלינן בתר רובא, דאי לאו דאזלינן בתר רובא אמאי נהרג דלמא ההרוג היה טריפה, ואף דלכאורה אפשר לבדוקו ואפילו דהוא ניוול הא כדי להציל נפש הרוצח יש לנוולו, מכל מקום אכתי יש לחוש שמא במקום סייף היה נקב, דהא התורה איירי אף היכא דהכהו בכלי עץ או ברזל, ולא דווקא בהטביעו במים דגופו נשאר שלם. וכתבו התוס' דלכאורה יש להוכיח נמי מהא דהורגים את הרוצח ולא חיישינן שמא הרוצח גופיה טריפה ואין לעונשו. ודחו, דהא מהא דאזלינן בתר רובא להרוג ספק טריפה, אינו ראיה לשאר מילי. ועוד, דהא מה דאינו נהרג הוא משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה, והיינו מאי דאמרינן מיד בסמוך דיש להוכיח מעדים זוממים.

(2) באופן אחד כתב רש"י דאין מקור מפורש להדיא, דהא בכל המקומות דלכאורה מוכח דאזלינן בתר רוב, יש לומר דשאני הנך דלא אפשר שלא לסמוך על רוב, אבל היכא דאפשר וודאי דלא סמכינן. אלא הלכה למשה מסיני הוא. עוד כתב רש"י, דשפיר ילפינן לה מדכתיב אחרי רבים להטות, דמה לי איתא קמן ומה לי ליתא קמן.

(3) ר' מאיר חייש למיעוטא, אמנם היכא דלא אפשר שלא לסמוך על רוב, אף ר' מאיר אזיל בתר רוב. וכתבו התוס', דמדאורייתא ר' מאיר לא חייש למיעוטא ורק חומרא בעלמא הוא היכא דאפשר להחמיר.

ה. (1) אם מוחק שידוע הלכות שחיטה, פשיטא דשרי. וכן בסתמא אמרינן דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם. אבל אם מוחק לן שאינו יודע הלכות שחיטה, אין להוכיח משחיטת סימן אחד כדין דיודע לכל הפחות את צורת השחיטה ואף שאינו בקי בהלכותיהן, אלא אמרינן דאיתרמיי איתרמי לו לשחוט כדין ואין לסמוך על שחיטת הסימן השני בלא ראיה.

(2) לענין שחיטה יכול לסמוך דנשחט כדין, דאף אי נימא דלא השליח שחטו, הא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. אבל לענין תרומה, לא מהני, משום דלא אמרינן חוקה שליח עושה שליחותו, ויש לחוש שאחר תרם והוי תרם שלא מדעת דאין תרומתו תרומה, דהא כתיב "גם אתם" מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם.

(3) למסקנת הסוגיא, אם מצאן בבית כולי עלמא מודו דכשרים דהא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. ואם מצאן באשפה שבשוק כולי עלמא מודו דמשום דנתנבלה או נטרפה השליכה התם. אבל אם מצאן בשוק או באשפה שבבית, נחלקו בה ר' יהודה ור' חנניא בנו של ריה"ג, דר' יהודה אוסר מחשש שמא התנבלה ובכוונה השליכה התם. ור' חנניא בנו של ריה"ג מכשיר, דאף באשפה שבבית לא מסתברא דנתבלה היא, דאין דרך להשליכן באשפה שבבית משום ריח רע.

ו. 1) כתבו התוס', דהיכא דהגדול אומר לו ומלמדו ומוזהירו להתכוון לשמה, שפיר חשיב כיש לו כוונה. אבל בסתם עומד על גביו ורואה את מעשיו, לא חשיב דיש לו כוונה בהכי. ונפקא מינה, דלענין גט או חליצה מהני גדול עומד על גבי הקטן ומלמדו לעשות לשמה. וכתבו התוס' דהני מילי בגט שמוכח מילתא טפי, אבל לענין חליצה הא בעינן איש ולא מהני קטן. וכן היכא דעומד על גביו ומכוונו לשחוט לשמה מהני אפילו לרבנן, אבל לר' נתן דלא בעינן כוונה בשחיטה, מהני אפילו לא מלמדו ומכוון מחשבתו, אלא סגי בהא דעומד ורואה מעשיו.

2) לדעת רבנן לא מהני דהא בעינן כוונה לשחיטה. ולדעת ר' נתן מהני, אמנם הני מילי היכא דחזרה שוב לאחוריה מכח המכה וחזרה לשחוט בבהמה, דהא בעינן הולכה והבאה, אי נמי בסכין ארוכה שיש בה חוץ לצואר כאורך צואר דלא בעינן הולכה והבאה. והכי מוכח ממתניתין דקתני דשחיטת קטן מהני היכא דגדול רואה מעשיו, והרי הקטן כלל לא מתכוון לשחיטה.

3) מסקינן דמחשבת קטן לא מידי הוא ולא חשיב לשמה. והתוס' כתבו דאף פסול, משום דקטן סובר דשחיטת חולין היא, והוי כמתעסק דפסול בקדשים. ואם הביאה לצפון, אם אמר דלשוחטה לשם עולה עביד הכי, לדעת רש"י יש להכשירה דהא חשיב מעשה עם מחשבתו דשנינו במתניתין דמהני, ולדעת התוס' דיבור לא מהני ואין להכשירו, דאף דמדרבנן חשיב מחשבה, מכל מקום מדאורייתא לקולא לא מהני. והיכא דלא אמר כלום, כולי עלמא מודו דמדאורייתא לאו מידי הוא.

ז. 1) גדול המחשב, יש במחשבתו לעשותו כלי ומקבל טומאה. וקטן שחישב, אם לא עשה כלל מעשה, אין במחשבתו כלום. אבל אם עשה אף מעשה, כגון שחקק בו, שפיר הוי כלי. [והתוס' הבינו ברש"י דצריך אף שיאמר שעושהו כלי, דמעשה בלא דיבור לאו מידי הוא. והתוס' כתבו, דבמעשה גמור אין צריך דיבור].

2) אם העלן מפני הכנימה, אין הטל מכשירן, אבל אם העלן כדי שירד עליהם עליהם הטל, או דאחר שירד עליהם טל שמה, שפיר הוכשרו. ובקטן שהעלן לגג, אין במעשיו כלום דאינו מוכח כלל דלשם הכשר העלן, וכתב רש"י דאם יפרש דהוא כדי שירד עליהם הטל, שפיר הוכשרו. אמנם התוס' כתבו, דלא הוי מעשה גמור ולא מועיל פירוש. ודעת ר' יוחנן דאם היפך בהן לאחור שירד עליהם הטל, הוי מעשה המוכיח דכוונתו שיוכשרו, והוכשרו לקבל טומאה.

3) רש"י כתב דאיירי באופן שמתעסק בסכין להגביהו או לזורקו ושחט קדשים. והתוס' כתבו דהאי פסול אפילו בחולין אליבא דרבנן, אלא איירי בגוונא דמתכוון לחתיכת הסימנים אבל לא לשם קדשים. ולמצוה ילפינן מדכתיב "ושחט את בן הבקר", וכיון דשנה עליו הכתוב "לרצונכם תזבחוהו" אמרינן דהוא אף לעיכובא.

ח. 1) לדעת תנא דמתניתין, הבהמה אסורה באכילה ומטמאה במשא ובמגע כנבילה, וכתבו התוס' לעיל דילפינן לה מדכתיב "זבחת" דרק מי שהוא בר זביחה יכול לשחוט. ולדעת ר' אליעזר דסתם שחיטת גוי היא לעבודת כוכבים, אף אסורה בהנאה כדין תקרובת. ובמין אפילו ישראל וכל שכן גוי דמין אדוק בה טפי, כולי עלמא מודו דאסור אף בהנאה.

2) מסקינן דכוונתו לענין לקבל מהן קרבן, דהא הקרא דחילק בין מומר לשאינו מומר בישראל קאי, דהא כתיב "מכם", ועל כרחך דאתי למימר דאילו בגוי אף מומר יכול להביא, דליכא למימר דבגוי אפילו מצדיקים לא תקבל, דהא מרבינן להו מדכתיב "איש איש". אבל לענין שאר מילי וודאי דנוהג בו דין מין, כל שכן ממין ישראל.

3) לענין טומאה הוא פלוגתא דר' יהודה בן בתירא ורבנן, האם ילפינן טומאה מדהוקשה עבודה זרה למת או לא ילפינן. וכתבו התוס' דמכל מקום טומאה מדרבנן איכא אף לרבנן. ולענין איסור הנאה, כתבו התוס' דכולי עלמא מודו דהוקשה למת, דהא בקרא דהוקשה בו אכילה כתיב.

4) לשחוט בלילה שרי רק בדיעבד, אבל באבוקה כנגדו שרי אפילו לכתחילה. וכן שרי לשחוט על הגג ולא אמרינן דלצבא השמים עולה הוא לשחוט. אבל לשחוט על הים אסור שלא יאמרו דלשר של ים הוא שוחט, אלא אם כן שוחט הוא בספינה דכולי עלמא ידעי דאינו רוצה לטנף ספינתו ולהכי שוחט על הים. והתוס' כתבו דאף הכא לא שרי אלא אם כן הדם שותת ויורד על דופני הספינה.

ט. 1) כתבו התוס', דאליבא דמאן דאמר דמומר לדבר אחד לאו מומר לכל התורה הוא, מלבד מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבתות, יש לחלק בין שוחט בשבת בצינעא דשחיטתו כשרה לשחוט בשבת בפרהסיא דאין שחיטתו כשרה. ואף למאן דאמר דמומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה, יש לומר דמשום פעם אחת אכתי לא נעשה מומר.

2) אם הדלועין היו תלושים מערב שבת, שרי לחותכן לפני הבהמה, ואין לחוש לטירחא. וכתבו התוס' דאיכא למימר דאף אם היו מחוברין מערב שבת ונתלשו בשבת, שרי לחותכן ולהכינם לבהמה, דאין לחוש משום שמא יתלוש, משום דבדבר דיש בו טירחא בעשייתו לא חיישינן. וכן משום מוקצה אין לחוש, דאיכא למימר דכיון דיש לו בהמה הרי מוכן ועומד הוא לצורך הבהמה, אי נמי, איירי ביושב ומצפה מתי יתלש ויוכל להאכיל לבהמתו. ולענין נבילה, רבנן התירו לחותכה בשבת לצורך הכלבים. אבל ר' יהודה אסר משום דאינו מן המוכן. ומסקינן דטעמו הוא משום דמעיקרא מוכן הוא לאדם ואינו מוכן לכלבים, ולכלבים הוי מוקצה.

3) בהמה בחייה עומדת למאכל אדם, דאי לא תימה הכי, איך התירו לשחוט בהמה ביום טוב, הא בחייה לא היתה עומדת לשחיטה, אמנם כל זה אי נימא דליכא ברירא, אבל למאן דאית ליה ברירא, איכא למימר דבחייה עומדת או להשחט או לגדל וולדות, וכשנשחטה אמרינן דהוברר דמעיקרא היתה עומדת לאכילה.

י. 1) אליבא דר' מאיר דיש ברירא, יש לו תקנה שיאמר דשני לוגין שאני עתיד להפריש יהיו תרומה גדולה [דהכותים חשודין אף על תרומה גדולה], ועשרה יהיו תרומת מעשר, אבל את המעשר שני כיון דיכול לחלל עתה על מעות שיש לו בביתו, יש לו לחללן ולא לשיירן לאחור גמר שתייתו, משום דכל כמה דאפשר לתקן עדיף. אבל ר' יהודה ור' שמעון ור' יוסי אוסרין, ומסקינן דהוא משום דלית להו ברירא [כן פירשו התוס' את מסקנת הסוגיא], ואין לו תקנה להפריש לאחור זמן.

2) לדעת רבנן כל שראויים הם לאיזה מלאכה, שרי לטלטלן. אבל לר' יהודה בעינן רק שיהיו ראויים למעין מלאכתן הראשונה, דאילו לצורך מלאכה אחרת הוי שאינו מן המוכן. ומסקינן דאינו ראייה לשוחט בשבת, דשאני כלי שלא עמד כלל לאותו מלאכה והוי ליה נולד. אבל בהמה הרי בחיה נמי עומדת לאכילה, וכמו שהוכח מהא דשרי לשוחטה ביום טוב.

3) לדעת רבנן כל המשקים אסורין, דבעומדים למשקים גזרינן אטו יבוא לסוחטן, וגזרו אף בשאר אוכלין אטו הנך. ולר' יהודה בהנך שאינם עומדים לסחיטה, לא אסרו את המשקין, משום דלאו ברצונו הוא וליכא למיחש שיבוא לסוחט. ובהנך שעומדים למשקין שפיר אסרינן. ולענין סלי זיתים וענבים, נחלקו בהם רב ושמואל, דלשמואל כולי עלמא מודו דאף בעומדים לאכילה יש לאסור המשקים מחשש שמא ימלך לסוחטן, ולדעת רב אף בהנך אם עומדים הם לאכילה אין לחוש אליבא דר' יהודה. ולשמואל שפיר יש ללמוד מדברי ר' יהודה אף לענין שוחט בשבת, דאף דאיכא טורח בדבר, מכל מקום אי חזינן דגזרו בזיתים וענבים אף שאין עומדין לכך שמא ימלך עליהם לסוחטן,

הוא הדין דיש לגזור בשחיטה אטו יבוא לשוחטה. אבל לרב דלא חילק, איכא למימר דרק בעומדין לכך ואין טורח בדבר יש לגזור, אבל בשחיטה אין לגזור.

יא. (1) המבשל בשבת בשוגג, לדעת ר' מאיר אין בו איסור כלל ואפילו לעצמו, דכל דליכא חיובא לא אסרו להנות ממנו. ודעת ר' יהודה דכיון דסוף סוף עבירה בידו, רבנן אסרו בין לו ובין לאחרים להנות ממעשיו, ועל כן ימתין עד מוצאי שבת ובכדי שיעשו. ולר' יוחנן הסנדלר, לאחרים שרי במוצאי שבת בכדי שיעשו, ולמבשל גופיה דעביד איסורא קנסינן שוגג אטו מויד ולא יאכלו עולמית. ואם בישלו במויד, לר' מאיר אסור לו ולאחרים עד מוצאי שבת ובכדי שיעשו כדי שלא יהנו מן האיסור. ולר' יהודה, איהו דעביד איסורא קנסוהו שלא יאכל עולמית, אבל לאחרים שרי במוצאי שבת בכדי שיעשו. ולר' יוחנן הסנדלר אסור לכולם עולמית וילף ליה מקרא. ורב הורה ליחידים להקל כר' מאיר, אבל ברבים הורה להחמיר כר' יהודה.

(2) בשוחט בשבת אפילו בשוגג, אף לר' מאיר יש לאסור משום איסור מוקצה, דהא בבין השמשות לא היתה ראויה לאכילה. אלא אם כן היה לו חולה מבעוד יום דהיתה עומדת להשחט ולית בה משום איסור מוקצה, והדר דינו כמבשל וכמו שנתבאר לעיל פלוגתת ר' מאיר ור' יהודה. ואם שחטה בהיתר, כגון לחולה דיש בו פיקוח נפש, אם היה כבר חולה מבעוד יום דליכא משום מוקצה, שרי אף לבריא לאכול ממנה, אבל אם נחלה רק בשבת, כיון דבבין השמשות לא היה ראוי אפילו לכוס, אסור לבריא לאכול ממנה. וכתבו התוס' דאי משום דם, הא יכול לאוכלה באומצא, דדם שלא פירש אינו נאסר משום דם.

(3) דעת רב דמתניתין כר' יהודה אולא דאסר מבשל בשבת בשוגג ליומיה, דהא קתני לשבת דומיא דיום הכיפורים, דמה יום הכיפורים אסור באכילה ליומיה בין לו ובין לאחרים, בין בשוגג ובין במויד, הוא הדין שבת אסור בו ביום בין לו ובין לאחרים ואפילו בשוגג, והיינו רק כר' יהודה. וליכא לאוקמי אפילו כר' מאיר ומשום איסור מוקצה כגון שלא היה לו חולה מבעוד יום, דהא דומיא דיום הכיפורים קתני דאפילו היה לו חולה.

יב. (1) משמיה דרב אמרו דשרי לבריא לאוכלו, משום דכבר היה ראוי לכוס בבין השמשות. ואמר רב פפא דבדלועין אין להתיר, ולרש"י היינו במחוברין מבעוד יום שנתלשו בשבת, והתוס' כתבו דאף בהיתה תלושה, מכל מקום הא לא היה ראוי לכוס. ומסקינן דהלכתא דבבכל גווני אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו.

(2) מגל יד היינו שיש לו צד אחד חלק כסכין וצד אחד עם פגימות, ואמרינן דלכתחילה אין לשחוט בו שמא יבוא לשחוט בצד הפגום. ומגל קציר היינו שיש לו פגימות משני צידיו, ואמרינן במתניתין דאין שוחטין בה מפני שחונקת.

(3) צור או קרומית של קנה כשהם תלושים, שרי לכתחילה לשחוט בהן, אמנם קרומית איירי דווקא בסימונא דאגמא דיבשה היא ואינה משרת קיסמין וכמבואר לקמן (טז:). ואם היא עדיין מחוברת ולא נתלשה מעולם, לדעת רבי אפילו בדיעבד אין שחיטתו שחיטה, דהא כתיב "ויקח את המאכלת" דבעינן לקיחה והיינו דווקא בדבר תלוש. ולר' חייא כשר ומסקינן דאפילו לכתחילה כשר. ובתלוש ולבסוף חיברו, ומסקינן דאף לרבי כשר בדיעבד, אבל לכתחילה יש לפוסלו מחשש שמא ידרוס.

יג. (1) במוכני דעושי כלי חרס דמגלגלו ברגליו, שחיטתו כשרה. ובמוכני דמים, אם הוא כח ראשון, והיינו דעומד בסמוך לסכר וכשפותחו מגלגל המוכני, אליבא דרב פפא דהחשיבו רוצח בכהאי גוונא, שפיר הוי שחיטה. אבל בכח שני, דהיה רחוק מן הסכר, אין שחיטתו כשרה דהא לאו מכח אדם נשחטה.

(2) אם הניחו במים הוי מצמצם ורבי רחמנא לחיובא. ואם כפתו והניחו במקום שסוף מים לבוא, אליבא דמאן דאמר אשו משום חיצוי יש לחייבו, דמה לי מקרב האש אל הדבר ומה לי מקרב הדבר אצל האש. ואם אין סוף המים לבוא אין לחייבו משום מצמצם משום דההיזק עדיין לא התחיל, אלא אם כן הביא עליו המים בכח ראשון דאז יש לחייבו.

(3) אילן שנטעו בקרקע, אין לאוסרו משום עבודה זרה, דהא חשיב מחובר וילפינן מקרא דרק תלוש נעשה עבודה כוכבים. ואם השתחוה לבית כולי עלמא מודו דאף דעתה חיברו מכל מקום כתלוש חשיב דהא לא נשרש בקרקע ויש בו משום עבודה כוכבים.

(4) או במים מחוברים שחישב להדיח בהם הפירות. או במים תלושים שחישב עליהם להשתמש עמהם לצורך דבר תלוש. והקשו במתניתין דהכופה קערה, דברישא משמע דרק במכוון להדיח הקערה יש למים תורת הכשר, אבל חישב להדיח הכותל לא מהני, ואילו בסיפא משמע דרק אם מכוון שהכותל לא ילקה לא חשיבי מים להכשיר, אבל אם יכוון להדיח הכותל יהני להחשיבים כמים להכשיר. ור' אלעזר תירץ, דמי ששנה זו לא שנה זו, ונחלקו האם תלוש ולבסוף חיבור הוי כתלוש או כמחובר. ורב פפא תירץ, דרישא איירי בכותל מערה דהוי מחובר מעיקרא ומשום הכי לא מהני, וסיפא איירי בכותל בנין דהוי תלוש ולבסוף חיברו וכולי עלמא מודו דכתלוש חשיב. והקשו התוס' אמאי לא תירצו דהא בשביל שיוודח הכותל נעשה כמי שלא ילקה הכותל דאינו מכשיר. ותירצו, דלאו מחד טעמא הוא, דרישא היינו משום דכותל הוי מחובר, ואילו סיפא דכדי שלא ילקה הכותל, היינו משום דלא ניחא לו במים.

יד. (1) כתבו התוס' דספיקו היה רק אליבא דרבי דפסל מחובר, האם הוא אף בתלוש ולבסוף חיברו, דאי לרב חיא, הא כשר אפילו לכתחילה. ועוד ביארו, דספיקו היה האם מתניתין דקתני דכשר בדיעבד הוא אף אליבא דרבי דשאני תלוש ולבסוף חיברו, או דאתי רק כר' חייא, ומה דאשכחן דר' חייא הכשיר אפילו לכתחילה, היינו בעופא דקליל דליכא לחוש לדריסה. והיכא דלא ביטלו למחובר, כגון נעץ סכין בכותל, כולי עלמא מודו דחשיב כתלוש.

(2) לדעת רב זביד, בסכין שנעוץ בכותל שרי רק באופן דהסכין מלמעלה, דאילו סכין מלמטה וצואר בהמה מלמעלה יש לחוש לדריסה, אבל באוחו הסכין בידו והבהמה תלויה באויר, שפיר מהני אף בסכין למטה. ולדעת רב פפא, הברייתא דהכשירה אף בסכין מלמטה קאי אפילו בסכין נעוץ בכותל, אבל דווקא בעוף דקליל ואין לחוש לדריסה. וכתבו התוס' דמהלשון "שמא ידרוס" משמע דאפילו אם יודע בוודאי שלא דרס, מכל מקום אין להכשיר שחיטתו מחשש שמא ידרוס פעם אחרת.

(3) אין שוחטין בה מחשש הקיסמים הנבדלים הימנה דיכולים לנקוב הסימנים, והיינו בשאר קרומית של קנה לא של סימונא דאגמא. וכן אין מליץ בה שמא יעשנו כרות שפכה. ואין חותכין בה בשר בהמה מפני הקיסמים המתערבין בה [אבל עוף דרכיך רב פפא התיר]. ואין מחצצים בה שיניים מפני הקיסמים. ואין מקנחים בה פי מכה, ואף לא בבית הכסא ככל דבר שהאור שולטת בו דאין מקנחין בו.